

איתי מק, עו"ד
Eitay Mack, Advocate
ايتاي مك، محام

מרכז כלל, משרד 745, רח' יפו 97, ירושלים ■ טל' 02-5877766, פקס 02-5877744
Clal Center, Office 745, 97 Yaffo St., Jerusalem ■ Tel 02-5877766, Fax 02-5877744
eitaymack@gmail.com

יום ראשון 7 מאי 2017

לכבוד אסנת מנדל, עו"ד מנהלת מחלקת בג"צים טל': 02-6466590 פקס: 02-6467011	לכבוד אביחי מנדלבלויט, עו"ד היועץ המשפטי לממשלה טל': 02-6466521 פקס: 02-6467001	לכבוד מר ניר ברקת ראש עיריית י-ם טל': 02-6297998 פקס: 02-6296014	לכבוד יורם הלוי, ניצב מפקד מחוז ירושלים משטרת ישראל טל': 02-5391111 פקס: 02-5898988
--	---	--	--

שלום רב,

הנדון: מעבר מצעד "ריקוד הדגלים" ברובע המוסלמי בעיר העתיקה

1. פנייה זו נשלחת בשם עמותת "עיר עמים", עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים ובמגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית. "עיר עמים" מעמידה בראש מעייניה את ירושלים כעיר הוגנת בה חולקים שני העמים, הישראלי והפלסטיני, עיר הדואגת לרווחתם ולכבודם של כל תושביה על קודשיהם ונכסיהם ההיסטוריים והתרבותיים.
2. פניה זו באה בהמשך להתדיינויות קודמות שהתקיימו בשנים האחרונות, שהסתכמו בפסקי הדין בבג"צ 3079/15 ובבג"צ 4416/16.

בג"צ 3079/15 והמצעד בשנת 2015

3. כזכור, בבג"צ 3079/15 נתבקש כב' ביהמ"ש להגביל את תוואי מצעד "ריקוד הדגלים" כך שלא יעבור ברובע המוסלמי, זאת כחלק מהפקת לקחים מן האירועים החמורים שהתרחשו בשנים הקודמות ולאור אירועי ההסלמה בירושלים.
4. העתירה התבססה על התיעוד הרב לגבי אוזלת היד של משטרת מחוז י-ם באכיפת החוק במצעד. מהתיעוד המצולם הרב שנאסף על ידי העותרים ואחרים, החל משנת 2010, עלה כי חלק מהמשתתפים מנצלים את המצעד ואת חסות האבטחה של המשטרה, כדי להשתלח בתושבים והסוחרים הפלסטיניים ולהלך עליהם אימים, לעבור עבירות הסתה, ואף לפעול באלימות פיזית כלפי התושבים ורכושם. לעתירה צורפו צילומי וידיאו אשר זעזעו את השופטים הנכבדים שדנו בתיק ("צורפה לעתירה קלטת שבה תועדו גילויי אלימות מילולית מן העבר, ואכן היה קשה לצפות בה"). המשטרה זכתה לביקורת השופטים הנכבדים, בדיון ובפסק הדין. בהקשר זה, ראו סעיף ד' לפסק הדין, שם נקבע כדלקמן: "...אשר לאכיפה, דעתנו לא הייתה נוחה מכך שהגם

שנמסרו נתונים על עיכוב מתפרעים לחקירה או מעצרים בשנים עברו, לא ניתן כל מידע על כתבי אישום. לעניין זה הובטח מפי מפקד המחוז והפרקליטות במבט לעתיד, כי ייעשה מאמץ מוגבר לאכיפה".

5. שופטי ביהמ"ש העליון הנכבדים בדיון ובפסק הדין הנחו את המשטרה ל"אפס סובלנות" כלפי מתפרעים אלימים, מילולית או פיסית. ראו סעיף ה' לפסק הדין: "לא בלב קל איננו נעתרים לעתירה. יש מקום לאפס סובלנות כלפי מתפרעים אלימים, מילולית או פיסית, יהיו אשר יהיו. אכן, תפקידה של המשטרה מורכב וקשה בעיר מורכבת וקשה כירושלים, הכוללת אלימות מכיוונים שונים שלא זה המקום לפרטם – אך במקרה הספציפי אין מחלוקת בין כל הצדדים לעתירה, כי אלימות מכל סוג יש למנוע, וגם לאכוף כנגדה אם אירעה. לטעמנו אותה קריאה משותפת למשטרה ולרבנים מארגני התהלוכה, צריך שתכלול אמירה ברורה ושאינה משתמעת לשתי פנים נגד אלימות מילולית וגזענות, לרבות "מוות לערבים" שהיא חציה ברורה של הקו האדום הפלילי, ונגד אלימות פיסית וונדליזם, לרבות קריאת אכיפה פלילית; וגם נחוצים צעדים בעולם הישיבות המשתתפות כלפי מי מתלמידיהן שחלילה ינהג שלא כראוי, ואיננו כמובן מטילים דופי באיש בהקשר זה, אלא מתייחסים לסיטואציה הכוללת ולעשבים שוטים אפשריים. כמובן גם אם המדובר בעיקר במי שאינם מן הישיבות המשתתפות, והם מצטרפים לתהלוכה ועוברים עבירות – ייקוב לגבי כולם הדין את ההר, ואכיפה תהא במקומה באופן ברור וללא פשרה".

6. השופטים הנכבדים הוציאו למעשה "כרטיס צהוב", הן למארגנים והן למשטרת מחוז י-ם, תוך שנקבע כי המתרחש במצעד הבא ישליך על אישור המצעדים בעתיד (ראו סעיף ו' לפסה"ד): "ראוי שלכל האמור יינתן ביטוי על-ידי המשטרה והמארגנים מראש גם בתקשורת ובאינטרנט, בחינת "ראו הוזהרתם". אנו מקווים כי התהלוכה תעבור בשלום, ולקחים שיופקו ילמדו לשנה הבאה בקביעת המסלול".

7. על אף זאת, עדיין ניכרו מעשי אלימות במסגרת המצעד ב-2015, ואלו הוסיפו ונעשו כמעט ללא כל התערבות מצד השוטרים שעמדו מנגד, בניגוד לדרישת בית המשפט. בין היתר – היו מפגינים שדפקו על דלתות החנויות והבתים; היו מפגינים שקראו "כהנא חי" ו"מוחמד מת/מוחמד בן זונה", "יהודי זה נשמה, ערבי זה בן זונה"; היו מפגינים שהדביקו מדבקות על דלתות בתים, חנויות ותיבות דואר שהיה כתוב בהן "אל תעזו אפילו לחשוב על יהודיות" (בשפה עברית וערבית); והיו מפגינים שזרקו חפצים והניפו דגלים בכוונה על גוף וציוד הפלסטינים והצלמים שעמדו במחסומים לאורך רח' אל וואד. כך גם הוסיפה שירה גזענית ואלימה להיות חלק בלתי נפרד מהמצעד.

8. החמרה שחלה במהלך המצעד בשנת 2015 נגעה להתייחסות המפגינים וכן המשטרה לתיעוד המצעד על ידי צלמים. ככל הנראה על רקע התייחסות שופטי בג"צ לתיעוד המצולם המזעזע מהשנים הקודמות, היו תקיפות והטרדות חוזרות מצד המפגינים כלפי צלמים ישראלים, פלסטינים ובין-לאומיים שהגיעו לתעד את המצעד.

9. במקום לשמור על הסדר ולסייע לכוחות המשטרה, הסדרנים הצטרפו לאלימות חבריהם ולעיתים גם היו הגורמים האלימים המרכזיים, בפרט בהטרדת ובתקיפת הצלמים שתיעדו את המצעד. היו סדרנים שכיסו לצלמים את המצלמות, לא מנעו מהמפגינים לשיר שירי הסתה ולדפוק על דלתות הבתים והחנויות, ואף הצטרפו בעצמם אליהם.

10. בבג"צ 4416/16 נתבקש כב' ביהמ"ש להגביל את תוואי מצעד "ריקוד הדגלים" כך שלא יעבור ברובע המוסלמי, זאת על רקע החפיפה עם מועד תחילת חודש הרמדאן.
11. במהלך הדיון, כב' השופטים ניסו לשכנע את המשיבים להסכים לשעת סיום מוקדמת של המצעד. על אף ההתנגדות הנחרצת של מארגני המצעד שזכתה לגיבוי מצד המשטרה, כב' השופטים הורו על מעבר המפגין האחרון ברובע המוסלמי עד השעה 19:30 (בשנים קודמות המצעד הסתיים בד"כ בשעות המאוחרות של הלילה).
12. בנוסף, כב' השופטים חזרו והדגישו כי: "נזכיר כי בפסק דינו בבג"צ 3079/15 (פסקה ה') נאמר "יש מקום לאפס סובלנות כלפי מתפרעים אלימים, מילולית או פיסית, יהיו אשר יהיו. אכן, תפקידה של המשטרה מורכב וקשה בעיר מורכבת וקשה כירושלים, הכוללת אלימות מכיוונים שונים" – אך נוסף כי חובת האכיפה כנגד אלימות מילולית או פיסית וונדליזם בעינה עומדת בכל עת וגם הפעם. אנו יוצאים מן ההנחה כי המשטרה והמשיבה 4 יודיעו גם בתקשורת, באינטרנט ובכריזה על האזהרה להתנהגות ראויה".
13. למרבה הצער, גם אשתקד עדיין ניכרו מעשי אלימות, גזענות והסתה במסגרת המצעד, ואלו הוסיפו ונעשו כמעט ללא כל התערבות מצד השוטרים שעמדו מנגד, בניגוד להנחיות החוזרות של בית המשפט.
14. תנאי המשטרה למתן הרישיון למצעד אשתקד, כי "לבוש המשתתפים יהיה ללא דברי הסתה", לא נאכף. בין היתר, היו מפגינים שהדביקו לחולצותיהם סטיקרים "אין דו קיום איתם, טרנספר עכשיו!", "הרב כהנא צדק", "בנות ישראל לעם ישראל".
15. שירה גזענית ואלימה הוסיפה להיות חלק בלתי נפרד מהמצעד אשתקד. היו שוב מפגינים ששרו את השיר "נקום אחת משתי עיני מפלסטיין/יימח שמם". שיר נקמה מסוכן זה, עלה לכותרות עם פרסום צילומי הווידאו מ"חתונת השנאה" של פעילי הימין הקיצוני, במהלכה המשתתפים שרו אותו כאשר הם מנופפים ברובים ובסכינים. כמובן שמבחינת המשפחות הפלסטיניות המתבצרות בתוך בתיהן בזמן המצעד, אין נפקא מינה בין הקריאות ההמוניות למותן לבין הקריאות ההמוניות לנקמה בהן וכי יימחק זכרן.
16. כך גם, היו מפגינים ששרו בקולי קולות בלב הרובע המוסלמי "מוחמד מת", בנוכחות ח"כ מוטי יוגב שעמד מחויך ולא ניסה לעצור אותם. כאשר ח"כ יוגב נשאל מה הוא חושב על השירים הוא ענה "שירים טובים".
17. יש להניח כי אילולא קוצר משך המצעד אשתקד, היו מקרי אלימות מילולית ופיסית רבים יותר, במיוחד במקומות קבועים של התפרעויות (למשל, מול האכסניה האוסטרית).
18. נוסף גם, כי בניגוד לעמדת המשטרה, וכפי שחזרו וטענו העותרים, אכן באותו לילה החל הרמדאן.

השוטרים נוהגים לעמוד מנגד למעשי אלימות, הסתה וגזענות

19. אל מול גילויי האלימות והגזענות שהיו במצעדים בשנים 2015 ו-2016 ניכרה פסיביות שוטרי משטרת מחוז י-ם. אף ששופטי בג"צ קבעו במפורש בפסקי הדין כי על המשטרה לאכוף את החוק,

לעצור ולמנוע קריאות גזענות והסתה, אף שוטר לא נראה מנסה להפסיק שירי הסתה, קריאות גזעניות, ואלימות פיזית כלפי צלמים.

20. על פני הדברים, נראה כי על המשטרה להוסיף ולהפנים פנימה את פסקי הדין. לא די בכך שחלק מהמפגינים, ככל הנראה מפאת הביקורת הרבה שנשמעה נגדם בבג"צ, פעלו אחרת. מול הגילויים הקשים שהוסיפו להיות במצעד, אף אם במידה מתוחכמת יותר, לא די שהשוטרים ינהגו כסדרני תנועה בלבד, שתועדו כמי שלכל היותר אמרו למפגינים שהתפרעו להתקדם לכיוון הכותל – בכך השוטרים לא רק שלא פתרו את הבעיה ואת האלימות מצד מי מבין המפגינים, אלא פשוט העבירו אותן קדימה ברחוב, רחוק מעיניהם ואוזניהם. לא תועד שום מקרה שבו נעצר או עוכב מי מבין המפגינים האלימים ע"י המשטרה.

21. יודגש כי על אף ביקורת השופטים הנכבדים בבג"צ 3079/15 ("דעתנו לא הייתה נוחה מכך שהגם שנמסרו נתונים על עיכוב מתפרעים לחקירה או מעצרים בשנים עברו, לא ניתן כל מיזע על כתבי אישום") על-פי נתונים שהציגה המשטרה בבג"צ 4416/16, לא הוגש ולו כתב אישום אחד נגד מי מבין המפגינים האלימים. זאת אף שבמרבית המקרים השוטרים עצמם היו עדים לאלימות.

המשך המגבלות על חופש התנועה והעיסוק של התושבים והסוחרים הפלסטינים

22. המציאות בשנים האחרונות הוכיחה כי כדי לקיים את המצעד ברובע המוסלמי, לא מבוצעים איזונים בין חירות הביטוי וההפגנה של המפגינים לבין זכויות התושבים, אלא מבוצעת רמיסה של זכויות התושבים והסוחרים הפלסטיניים.

23. מצילום מתועד רב שנאסף, עולה כי למרות שיפור מסוים שחל בעקבות פסק הדין בבג"צ 3079/15, עדיין נגרמו במצעדים בשנים 2015 ו-2016 פגיעות קשות בחופש התנועה ובחופש העיסוק של התושבים והסוחרים הפלסטיניים.

24. אשתקד הסגר והעוצר שהוטל על הרובע המוסלמי היו "נושמים" וניכר שינוי בתנועת התושבים שהתאפשרה באזור רחוב סולטאן סלימאן וסמוך לשער שכם. עם זאת, מאחר שהמצעד אינו מתקיים בשטח פתוח, אלא מדובר באזור מגורים ומסחר צפוף ועתיק, אין די בסגר ובעוצר "נושמים" – ככל שקיים חשש לתושבים הפלסטיניים ולרכושם מצד מי מהמפגינים, על המשטרה להגן ולאבטח אותם מפני הגורמים האלימים, ולא לבחור בפתרון הקל של סגירת החנויות והטלת הגבלות על חופש התנועה וחופש העיסוק של הפלסטינים.

סיכומם של דברים

25. בין אם הדבר נובע מחוסר רצון של המשטרה להתעמת עם קבוצות הימין הקיצוני, ובין אם הדבר נובע מיכולת מוגבלת בגלל תנאי השטח הצפופים ברובע המוסלמי (המקשה על הצבת שוטרים באופן רצוף לאורך כל תוואי המסלול), הרי שעל-אף הנחיות בג"צ והמאמצים הנטענים של המארגנים והמשטרה לצמצם את האלימות הפיזית והמילולית במצעד, וכן את הפגיעה בחופש התנועה והעיסוק של תושבי הרובע המוסלמי, היו למאמצים אלה תוצאות מוגבלות ביותר במהלך המצעדים בשנים 2015 ו-2016.

26. במהלך המצעדים בשנים 2015 ו-2016, כוחות המשטרה נכשלו וכלל לא ניסו להשתלט ולאכוף את החוק על אותם מפגינים במצעד אשר בוחרים לנצלו לרעה ולצורך הסתה, אלימות פיזית ומילולית, ולמצער הם עדיין רבים.
27. המצעדים האחרונים הוכיחו כי אין מדובר בתופעה ברת חלוף, אלא באלימות, גזענות והסתה שמושרשות עמוק בחלקים מהקבוצות שמשתתפות בהן. כך גם, מושרשת עמוק אוזלת היד היום-יומית של המשטרה בטיפול בפשעה לאומנית יהודית, בהסתה ובגזענות כלפי האוכלוסייה הפלסטינית – לכן, אין זה פלא ששני דיונים בבג"צ לא פתרו ב"פתרון קסם" את הבעיות. בוודאי שתושבי וסוחר הרובע המוסלמי אינם צריכים מדי שנה לשאת את נטל החולי של החברה ורשויות אכיפת החוק הישראליות.
28. רק לפני שבוע נראתה אוזלת היד של המשטרה בהתמודדותה עם מפגינים מהימין הקיצוני, מחוץ לאירוע משותף ישראלי-פלסטיני לציון יום הזיכרון, שנערך בתל אביב. מפגיני הימין הקיצוני תקפו באלימות פיזית ומילולית את המשתתפים באירוע, כאשר השוטרים הרבים שהיו במקום עמדו מנגד.
29. דווקא במצעד השנה שמארגניו יצינו "50 שנים לאיחוד העיר", ולנוכח ההשתתפות הרבה הצפויה בו מצד פוליטיקאים מהימין שהסתה וגזענות הן משנתם, הסכנה לאלימות מצד המשתתפים במצעד גוברת, כמו גם חוסר האמון כי המשטרה תתמודד איתה כראוי.
30. זאת ועוד, השנה נוצר מצב ייחודי שבו ממש לפני המצעד יתקיים ביקור נפיץ של נשיא ארה"ב בישראל, אשר לכל הפחות צפוי לשתק את העיר בשל סידורי האבטחה, וכן חודש הרמדאן יחל לאחר ובסמוך למצעד (ככל הנראה, תפילת התרוויח הראשונה תתקיים ביום 26.4) – לא ברור כיצד מעברו של המצעד ברובע המוסלמי יאפשר את היערכות התושבים לחג, וכיצד תימנע פגיעה קשה בפרנסה של בעלי החנויות, בזמן חשוב מבחינתם.
31. לאור כל האמור לעיל, לנוכח האלימות החוזרת מצד המשתתפים במצעד ואוזלת היד של משטרת מחוז י-ם בטיפול בה, כמו גם, המגבלות הקשות על חופש העיסוק והתנועה של תושבי הרובע המוסלמי וסביבתו, נבקשכם להפיק לקחים מהשנים הקודמות ולהגביל את תוואי מצעד "ריקוד הדגלים" כך שלא יעבור ברובע המוסלמי.
32. נודה להתייחסותכם המהירה.

בכבוד רב,
איתי מק, עו"ד